

การปรับตัวของดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง*

ADAPTATION MUSIC OF PHU-TAI ETHNIC GROUP IN THE MEKONG RIVER BASIN

สัญญาชัย ดวงบุ้ง

Sanchai Duangbung

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khonken University, Thailand

E-mail: chorus.2555@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง และ 2) เพื่อศึกษาการปรับตัวของดนตรีผู้ไท ในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งได้จากการกำหนดความสำคัญของปัญหา ผ่านกระบวนการขั้นตอนการวิจัยตามวัตถุประสงค์ การกำหนดขอบเขตการวิจัยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทมีประวัติความเป็นมาของชาวผู้ไทที่พูดภาษาผู้ไท ภูมิลำเนาเดิมมีบรรพบุรุษมีต้นกำเนิดอยู่บริเวณสอสองจุไทย ทางตอนใต้ของประเทศจีนเมื่อราว 2,500 ปี ชาวผู้ไทอพยพเข้ามาในประเทศลาว ประเทศเวียดนาม และประเทศไทย ชาวผู้ไทยังแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ไทขาว ผู้ไทแดง และผู้ไทดำ โดยชาวผู้ไทในประเทศไทยอาศัยร่วมกันเป็นกลุ่มปะปนกัน การตั้งถิ่นฐาน กระจายอยู่ทั่วใน สปป. ลาว และภาคอีสาน ชาวผู้ไทนิยมอาศัยที่ราบลุ่ม อยู่ในบริเวณเขตภูเขา อาศัยตามแหล่งน้ำเป็นปัจจัยสำคัญ 2) การปรับตัวของดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง มีการผสมผสานดนตรีผู้ไทเข้ากับดนตรีสมัยนิยม นำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์ การบรรเลงมีทั้งรูปแบบดั้งเดิม และรูปแบบใหม่ๆ ส่งผลให้ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของดนตรีสมัยใหม่ ทำให้เกิดสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่มาผสมผสานกัน ความต้องการของตลาดเพลงทั้งโฆษณา เพลงประกอบภาพยนตร์ ด้วยการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต ชุมชนพัฒนาเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เพื่อความอยู่รอดของดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

คำสำคัญ: ชาวผู้ไท, ดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท, การปรับตัว

* Received 16 November 2020; Revised 13 January 2021; Accepted 19 January 2021



Abstract

The Objectives of this research article were to 2 objectives which are 1) To study the history of Phu-tai ethnic groups In the Mekong region and 2) to study the adaptation of Phu-tai music In the Mekong River Region Which is a qualitative research obtained from determining the importance of the problem Go through the research process process according to the objectives Research scope From data collection in the field work. The results of the research are as follows: 1) Phu - tai ethnic group has a history of Phu-tai people who speak Phu -tai language. Hometown, with ancestors having origins in the exam area, two Thai capacities In southern China, about 2,500 years ago, the Tai people migrated to Laos. In Vietnam and Thailand, the Phu - tai people are divided into groups, namely the Tai Tai, Tai Tai Daeng, and Tai Tai Dam. The Tai Tai people in Thailand live together in mixed groups. Settlement Is scattered throughout Laos. And the northeast, the Thai people live in the lowlands In the mountainous area Living according to water sources is an important factor. 2) Music adaptation of Phu - tai ethnic group In the Mekong River Region Phu - tai music is combined with modern music. Present creative ideas The play has both traditional forms. and new formats resulting in adapting to changes in modern music. Causing old things and new things to blend together Demand of the music market, both advertisements Movie soundtrack with the development of internet technology, the community has become more urban. Use money as a medium of exchange for the survival of ethnic music Phu - tai.

Keywords: Phu -Tai People, Ethnic Music of Phu - Tai, Adaptation

บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์ของชาวผู้ไท เดิมอาศัยอยู่บริเวณเมืองแก่ง และเมืองไล ในแคว้นสิบสองจุไทย พื้นที่บริเวณแก่งนี้เป็นเขาไม่อุดมสมบูรณ์นัก (บุญยงค์ เกศเทศ, 2551) รวมทั้งยังเป็นดินแดนคาบเกี่ยวอยู่ในการปกครองถึง 3 ฝ่าย คือ จีน หลวงพระบาง และญวน เมื่อเกิดสงครามระหว่างจีน ญวน หลวงพระบาง การยกทัพจะต้องผ่านดินแดนสิบสองจุไทย ชาวผู้ไทต้องได้รับความเดือดร้อนอยู่เสมอในการสู้รบจะไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับชัยชนะ ชาวผู้ไทเป็นกลุ่มที่รักความสงบจึงพากันอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองวัง เมืองคำเกิด และเมืองคำม่วน ในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีและในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการยกทัพไปตีเมืองล้านช้าง และได้เคยกวาดต้อน



ชาวผู้ไทเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย (ภักยา ยิมเรวัต, 2544) ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าอนุวงศ์แห่งเมืองเวียงจันทร์เป็นกบฏ พระองค์จึงทรงรับสั่งให้แม่ทัพให้ไปปราบเจ้าอนุวงศ์ เมื่อปราบได้ชัยชนะ กองทัพไทยจึงได้กวาดต้อนครอบครัวชาวผู้ไทที่เมืองวัง เมืองคำเกิด และเมืองคำม่วน ข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ฝั่งไทยเป็นการตัดกำลังของฝ่ายลาว และโปรดให้ตั้งบ้านเรือนทำมาหากินในท้องถิ่นต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางของประเทศไทยตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน (วิญญู ผลสวัสดิ์, 2536)

กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่อพยพเข้ามาอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้อพยพมาจาก 3 เมือง ได้แก่ 1) เมืองวัง 2) เมืองเซโปน และ 3) เมืองกะบอง (เมืองท่าแขก) ที่อยู่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งในแต่ละกลุ่มต่างมีหัวหน้านำการอพยพ และได้แยกย้ายกันตั้งถิ่นฐานตามเมืองต่าง ๆ นั่นคือ 1) กลุ่มเมืองวังตั้งถิ่นฐานที่อำเภอเรณู จังหวัดนครพนม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร 2) กลุ่มที่อพยพมาจากเมืองเซโปนตั้งถิ่นฐานที่เมืองเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ กลุ่มที่ 3 อพยพจากเมืองกะบอง ตั้งถิ่นฐานที่เมืองวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่เข้ามาอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นกลุ่มที่อพยพเป็นอันดับสองรองจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว (สุวิทย์ ธีรศาสด์ และณรงค์ อุปัญญา, 2538)

ศิลปวัฒนธรรมของชาวผู้ไทมีลักษณะโดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของดนตรี การร้องหมอลำ ศิลปะการแสดงต่าง ๆ ล้วนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท มีการแพร่กระจายไปยังกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และเป็นที่นิยมของคนทั่วไป กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ไม่ว่าจะอยู่ใน สปป.ลาว หรือส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลทางด้านศิลปะของชาติพันธุ์อื่น ๆ เข้ามากลมกลืน ผสมผสาน พอสมควรไม่ว่าจะเป็นจารีตประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรมในการฟังดนตรี แต่เนื่องด้วยยุคสมัยโลกาภิวัตน์ ยุคแห่งเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว และปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายอย่างที่ทำให้ ศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทถูกกลืนด้วยความสมัยนิยม รวมถึงการสืบทอดสืบสาน ศิลปะด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในปัจจุบันหลงเหลืออยู่น้อยมาก (สุรพล เนสุสินธุ์, 2555)

ปัจจุบันประเทศไทยได้รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามากมาย รวมถึงศิลปะทางด้านดนตรี และศิลปะการแสดง จนทำให้คนรุ่นใหม่หลงลืมวัฒนธรรมของไทยแบบดั้งเดิม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจจะศึกษา “การปรับตัวของดนตรีผู้ไท” จากอดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงในด้านดนตรี ด้านบทเพลง ด้านนักดนตรี ด้านนักร้อง และโอกาสในการบรรเลง (ชัยบดินทร์ สาสีพันธ์, 2541)

กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออาศัยกันอยู่กระจุกกระจายตามที่ต่าง ๆ หลายจังหวัด ซึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ก็ได้ชื่อว่า



เป็นดินแดนแห่งความอดอยาก แร้นแค้น เป็นดินแดนที่แห้งแล้ง ทุกรันดาร เป็นดินแดนของผู้คนที่เป็นนักต่อสู้ชีวิต ไม่ยอมพ่ายแพ้ให้กับความโหดร้ายของธรรมชาติ เมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทยและหาที่ใครจะเลียนแบบได้ยาก ยิ่งไปกว่านั้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทยยังเป็น “แหล่งอารยธรรม” ซึ่งยึดถือเอา “ฮีสตีสอง ครองสิบสี่” เป็นหลักในการครองตนดำเนินชีวิต มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำใจไว้ยึดเหนี่ยว แม้จะมีเอกสารหลักฐานหรือตำรา ที่เขียนเรื่องราวของคนในภูมิภาคนี้ แต่ก็จะไม่อาจอธิบายความหมายได้อย่างครบถ้วน หากแต่ภูมิปัญญาอันเกิดจากความสามารถของนักปราชญ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะอธิบายความหมายเนื้อหาของความเป็นอารยธรรม ด้านความงามในจิตใจ ลักษณะทางกายภาพ ความเป็นอยู่ที่ฝังลึกอยู่ในความเป็นตัวตนที่แท้จริง อย่างเช่นในลักษณะของ “กลองล่ำ” ที่จะช่วยพรรณนาบรรยายให้เห็นภาพและความหมายต่าง ๆ บทกลอนยังเป็นสื่อแห่งความบันเทิงที่ช่วยผ่อนคลายความเครียด ความทุกข์ร้อนรวมถึงคติที่ช่วยสอนใจในบทกลอนล่ำ นั้น ๆ ด้วย นอกจากการสอนให้เป็นคนดีในสังคมการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันแล้ว ยังช่วยให้เกิดความสามัคคีให้หมู่คณะอีกด้วย เครื่องดนตรีเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่จะช่วยให้บทกลอนล่ำ น่าฟัง น่าสนใจขึ้น เสริมอรรถรสความไพเราะ เกิดความซาบซึ้ง ซึ่งคงคุณค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อลูกหลานต่อไป (ถวิล ทองสว่างรัตน์, 2530)

ดนตรีผู้ไทเป็นดนตรีพื้นบ้านที่เป็นเครื่องแสดงออกถึงความรู้สึก ความเชื่อ ลักษณะนิสัยใจคอร่วมถึงการดำเนินชีวิตเป็นแบบชาวบ้านแท้ๆ ธรรมชาติเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดดนตรีขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นดนตรีเพื่อความบันเทิง หรือดนตรีประกอบพิธีกรรม เป็นมรดกอันมีค่าอย่างมาก ซึ่งการสืบทอดมรดกชิ้นนี้ใช้เวลามาเป็นยาวนาน ดนตรีผู้ไทหลายชนิด หลายประเภท เช่น กระจับปี่ โกลย ซอบัง หมากกลิ้งกล่อม ช้อง พางฮาง กลองตุ้ม หมากกับกับแก๊บ ปี่ผู้ไท แคน เป็นต้น เครื่องดนตรีดังกล่าวของชาวผู้ไทมีคุณลักษณะเฉพาะท้องถิ่น แตกต่างจากของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ควรที่จะศึกษาและอนุรักษ์ไว้ให้รุ่นลูกรุ่นหลานได้สืบทอดไป ดนตรีของชาวผู้ไทที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนและมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวพันกับดนตรีเป็นอย่างมาก เป็นสื่อในการถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชน ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา และการประกอบอาชีพ ลักษณะของเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง และบทเพลงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมไปถึงบทบาทของดนตรีที่มีต่อชุมชน จากสภาพสังคมในปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาเพื่อสร้างความสะดวกสบายให้กับมนุษย์ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เปลี่ยนแปลงไปมากและส่งผลกระทบต่อดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ซึ่งอาจทำให้ดนตรีมีการเปลี่ยนแปลงหรืออาจสูญหายไป จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้คงอยู่และเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรีของตน เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบทอดไป (เจริญชัย ชนโพธิ์โรจน์, 2529)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง



2. เพื่อศึกษาการปรับตัวของดนตรีผู้ไท ในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการปรับตัวของดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการกำหนดความสำคัญของปัญหา ผ่านกระบวนการขั้นตอนการวิจัยตามวัตถุประสงค์ การกำหนดขอบเขตการวิจัย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจริงในเมืองวילהบุรี แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ อ.เรณูนคร จ.นครพนม และ อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร ทั้งทางด้านบุคคล ผู้รู้ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดสำหรับดำเนินการวิจัยเพื่อการวิเคราะห์ นำผลการวิจัยที่ได้โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงของหัวข้อวิจัยและวัตถุประสงค์ รวมไปถึงการสรุปผลและอภิปรายผล อันมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการวิจัย

1.1 ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท และดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ประสานงานเกี่ยวกับการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม

1.2 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม บริบททางดนตรี ข้อมูลประวัติกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ดนตรีผู้ไท นักดนตรี

1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำการเชื่อมโยงกับหัวข้อวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยตามข้อมูลที่ปรากฏจริงในพื้นที่ภาคสนาม เพื่อนำมาเขียนแบบบรรยายด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

2. ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในภาคสนาม ใช้เครื่องมือสำหรับบันทึกข้อมูล คือ กล้องถ่ายภาพนิ่ง กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว เครื่องมือบันทึกเสียง สมุดบันทึก อุปกรณ์ที่ใช้ในการลงพื้นที่ภาคสนาม สังเกตบริบททางดนตรี การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม การบันทึกด้วยเครื่องมือ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว การจดบันทึก

2.2 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2559 ถึง 1 เมษายน 2560 โดยมีผู้ให้ข้อมูลในช่วงลงภาคสนาม รวบรวมข้อมูลภาคสนามแล้วตรวจสอบความ ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม การจดบันทึก ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.3.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) นักวิชาการทางด้านดนตรี ผู้ที่ศึกษาหรือเชี่ยวชาญดนตรี ประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี นักภาษาศาสตร์ และนักวัฒนธรรมประจำจังหวัด เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การอพยพและเคลื่อนย้ายของกลุ่ม



ชาติพันธุ์ผู้ไท และดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถตลอดทั้งยังปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนซึ่งเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่ที่สูงในระดับหัวหน้าหน่วยงาน โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 4 คน คือ อาจารย์เจริญชัย ชนไฟโรจน์ หุมพิน รัตนวงษ์ กงเดือน เมตตะวง และคำใบิ ยุนดาลาด ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญหรือที่เคยผ่านประสบการณ์ทางดนตรีมาแล้วไม่ต่ำกว่า 30 ปี โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 3 คน คือ คำสวน วงทองคำ,จอมแพง แห่ลมสะไหว และสีสมพอน

2.3.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นกลุ่มผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทโดยตรง เพราะเป็นผู้ที่ทราบเรื่องราวและเป็นนักดนตรี และได้นำดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท มาใช้ในโอกาสต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 4 คน คือ มี หมี่ ไชยะธนา,บุญทวี จันทะวง ชมเชย อุทุมพร และตาคำ เวียงไชย

2.3.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 3 คน คือ พัน โพนสมบัติ คำสอน คำมะนิวัน นามชนะ โพธิพันธ์

3. ขั้นตอนการจัดกระทำกับข้อมูล

3.1 รวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบแบ่งข้อมูลได้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม การจดบันทึก ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 2 เอกสารวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และการบันทึกโน้ตเพลง ข้อมูลที่ได้จากสนาม ทั้งข้อมูลดิบ และข้อมูลเอกสาร ในขั้นตอนดังนี้ ทำการถอดเทปการสัมภาษณ์จากสนามแล้ว จัดพิมพ์เรียบเรียงให้สมบูรณ์ จัดเรียงข้อมูลจากการชำระข้อมูล ข้อมูลจากภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเกี่ยวกับดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในบริบทของงานวิจัย เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ศึกษาการดำรงอยู่ของดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในลุ่มแม่น้ำโขง

3.3 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การดำรงอยู่ของดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในลุ่มแม่น้ำโขง ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ลงพื้นที่ภาคสนาม ระหว่าง 1 มีนาคม 2559 ถึง 1 เมษายน 2560 ที่เมืองวิลละบุรี แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ อ.เรณูนคร จ.นครพนม อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร ในการศึกษาดนตรีผู้ไท เป็นดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์เฉพาะ ซึ่งจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์มากมาย เพราะดนตรีพื้นบ้านสามารถทำให้เราทราบถึงความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ นิสัยใจคอ ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี การรู้จักกับกลุ่มชาติพันธุ์มากเท่าไร ก็เท่ากับว่าเป็นการได้รู้จักกับตัวเอง รู้ว่าตนมีของดี



อะไรบ้าง จะได้รู้จักอนุรักษ์สิ่งที่ดีงามและนำมาใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัยต่าง ๆ ซึ่งสามารถเรียบเรียงข้อมูลได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

1.1 กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในสิบสองจุไท

กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทมีประวัติความเป็นมาของชาวผู้ไทที่พูดภาษาผู้ไท ภูมิลำเนาเดิมมีบรรพบุรุษมีต้นกำเนิดอยู่บริเวณสิบสองจุไททางภาคเหนือของประเทศเวียดนาม ทางตอนใต้ของประเทศจีนเมื่อราว 2,500 ปี ชาวผู้ไทอพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในตอนกลางของสปป.ลาว ประเทศเวียดนาม และประเทศไทย ซึ่งบรรพบุรุษมาจากเมืองวังชาวผู้ไทยังแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ไทขาว ผู้ไทแดง และผู้ไทดำ โดยชาวผู้ไทในประเทศไทยอาศัยร่วมกันเป็นกลุ่มปนกัน คนลาวหรือคนอีสาน และชนกลุ่มอื่น ๆ ที่พูดภาษาตระกูลไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในประเทศไทย ชาวผู้ไทแต่ละกลุ่มยังมีข้อถกเถียงกันในเรื่องการเรียกชื่อกลุ่มของตนอยู่บ้าง ไม่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มไหนที่มีความสับสนในการเรียกชื่อ เพราะมีการเขียนสะกดที่ไม่เหมือนกัน เช่น ภูไท ภูไทย ผู้ไทย ผู้ไท พูไท ภูไท ซึ่งเป็นการเขียนสะกดตามที่สืบทอดกันมาในกลุ่มตน โดยบางกลุ่มสัมพันธ์กับการออกเสียงในภาษาท้องถิ่นของตนด้วย ในเวียดนาม ได้แก่ “ผู้ไทดำ” “ผู้ไทขาว” “ผู้ไทแดง” และกลุ่มในประเทศจีนตอนใต้ เช่น “Budai” (บูได่ ผู้ใต้) แต่ลักษณะของผู้ไทที่มีความเกี่ยวข้องกัน มีความคล้ายคลึงทั้งเรื่องศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้ไท ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และตอนกลางของสปป.ลาว กว่าร้อยปีแล้วว่ามิกลุ่มไท (ใต้) ต่าง ๆ ในบริเวณชายแดนของประเทศเวียดนาม และประเทศจีนตอนใต้ ที่เรียกตัวเองว่า “Budai” แต่กลุ่ม “บูได่” เหล่านั้นมีความแตกต่างทั้งเรื่องภาษา ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา กับผู้ไทบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขง มีกลุ่มการตั้งถิ่นฐาน กระจายอยู่ทั่วใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มากที่สุดที่เมืองวีละบุรี แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว และภาคอีสานจังหวัดนครพนม จังหวัดสกลนคร จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมุกดาหาร กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท นิยมอาศัยที่ราบลุ่มและอยู่ในบริเวณเขตภูเขา โดยอาศัยตามแหล่งน้ำเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

1.2 กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทใน สปป.ลาว

ในพงศาวดารเมืองแก่ง (แก่น) กล่าวถึง การกำเนิดมนุษย์และถิ่นกำเนิดของชาวผู้ไทว่า เกิดจากเทพสามภรรยา 5 คู่ ซึ่งเป็นพี่น้องกัน เมื่อหมดอายุบนสวรรค์จึงอธิษฐานจิตเนรมิตน้ำเต้าขึ้นมา เทพทั้ง 5 คู่ ก็เข้าไปอยู่ในน้ำเต้า น้ำเต้าลอยจากสวรรค์มาตกบนภูเขาที่ทุ่งนาเตา ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองแก่งไปทางตะวันออกเป็นระยะทางเดิน 1 วัน น้ำเต้าได้แตกออก เทพได้กลายเป็นมนุษย์ 5 คู่ ออกมาจากน้ำเต้าทีละคู่ตามลำดับ คือ ข่า แจะ ผู้ไท ลาว พงขาว ฮ่อ (จีน) และแกว (ญวน) ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของมนุษย์ 5 เผ่าพันธุ์ในเวลาต่อมาคนเหล่านี้ได้แยกย้ายกันตั้งรกรากในพื้นที่ต่าง ๆ สำหรับชาวผู้ไทตั้งบ้านเรือนที่เมืองแก่ง มีขุนลอคำเป็นหัวหน้า ประชากรของผู้ไทได้เพิ่มจำนวนถึง 33,000 คนในเวลาต่อมา และขยายตัวไปตั้ง



รกรากหลายเมือง ขุนบรมราชบุตรของขุนลอคำ ได้เป็นเจ้าเมืองแกลงใน พ.ศ. 1274 ขุนลอบุตรของขุนบรมราชา ได้มาตั้งเมืองหลวงพระบางใน พ.ศ. 1283 จากพงศาวดารเมืองไลอกล่าวว่า ชาวผู้ไท ในดินแดนนี้ 2 กลุ่มด้วยกันคือ

1.2.1 ผู้ไทขาว อาศัยอยู่ เมืองเจียน, เมืองมุน, เมืองบาง, เมืองไล, เป็นเมืองใหญ่ รวม 4 เมือง ดินแดนแถบนี้อยู่ใกล้ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน อากาศหนาว ชาวผู้ไทจึงมีผิวขาว อีกทั้งได้รับอารยธรรมจากจีน โดยเฉพาะการแต่งกายในพิธีศพ ซึ่งนิยมนุ่งขาว ห่มขาว จึงเรียกชาวผู้ไทกลุ่มนี้ว่า ผู้ไทขาว

1.2.2 ผู้ไทดำ อาศัยอยู่ เมืองควาย เมืองคุง เมืองม่วย เมืองลา เมืองโมะ เมืองหวัด เมืองซาง มีเมืองแกลง (แถน) เป็นเมืองใหญ่ รวมเป็น 8 เมือง ชาวผู้ไทกลุ่มนี้มีผิวคล้ำกว่าชาวผู้ไทตอนบน และนิยมแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองย้อมครามเข้ม และอาศัยอยู่บริเวณแม่น้ำดำ ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรม จึงเรียกว่าผู้ไทดำ ชาวผู้ไททั้ง 2 กลุ่ม รวมกันแล้วเป็น 12 เมือง จึงเรียกว่า แคว้นสิบสองจุไทย เมืองไล เมืองของชาวผู้ไทขาว ตั้งอยู่ในดินแดนคาบเกี่ยว หรือตะเข็บชายแดนของ สปป. ลาว จีน และญวน เพื่อความอยู่รอด เมืองนี้จึงจำเป็นต้องอ่อนน้อมแก่ทั้ง 3 ฝ่ายฟ้า ต้องส่งส่วยแก่ทุกฝ่ายเดิมแคว้นสิบสองจุไทย ขึ้นกับอาณาจักรน่านเจ้า ครั้นต่อมาไปขึ้นอยู่กับอาณาจักรโยนกเชียงแสน เมื่ออาณาจักรโยนกเชียงแสน ถูกพวกผู้ไทมาทำลายลง สิบสองจุไทยได้ไปขึ้นกับแคว้นหิรัญเงินยวง (ต่อมาแคว้นนี้เป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรล้านนา) ใน พ.ศ. 2250 อาณาจักรล้านช้างได้แตกเป็น 2 อาณาจักร คือทางเหนือ เรียกว่า อาณาจักรล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง ทางใต้ เรียกว่า อาณาจักรล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์ สิบสองจุไทยอยู่ภายใต้การดูแลของอาณาจักรแรกต่อมาบังเกิดการอึดคอดอยากและความขัดแย้งระหว่างท้าวเก่า หัวหน้าของชาวผู้ไทกับเจ้านาน้อยอ้อยหนู (น้าน้อยอ้อยหนู) ท้าวเก่าจึงพา ชาวผู้ไทเป็นจำนวนมาก อพยพจากเมืองน้าน้อยอ้อยหนูมาขอขึ้นกับเมืองเวียงจันทน์ โดยทางเวียงจันทน์ให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองวัง (อยู่ทางตะวันออกของเมืองมุกดาหาร ห่างประมาณ 150 กิโลเมตร) ชาวผู้ไทกลุ่มนี้ ได้ส่งส่วยมิดโต้และขวานให้เวียงจันทน์ ปีละ 500 เล่ม แต่เนื่องจากเมืองวังอยู่ชายแดนอาณาจักรล้านช้างร่มขาวเวียงจันทน์ แต่ใกล้พรมแดนเวียดนาม พวกเขายังได้ส่งส่วยชีผึ้ง 5 ปี (ปีหนึ่งหนัก 5 ชั่ง) ให้แก่ เจ้าเมืองคำร้างของเวียดนามด้วย

1.3 กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การตั้งถิ่นฐานของชาวผู้ไทในประเทศไทยนั้น ที่ปรากฏว่ามีการอพยพย้ายถิ่นมาเป็นจำนวนมากเกิดจากการถูกกวาดต้อนมาในยุคเกิดสงคราม ในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจนมาถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในการนั้นกลุ่มชาวผู้ไทที่ถูกกวาดต้อนมาอยู่ที่ประเทศไทย มาจากสถานที่ต่างกัน ได้แก่ จากเมืองวังเวียง เมืองเซโปน เมืองพิน เมืองห้อง สปป. ลาวในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว คราวสงครามปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ชาวผู้ไทในประเทศลาว ได้ถูกกวาดต้อนมา



ไว้ที่ประเทศไทยอีกกลุ่มหนึ่ง จากเมือง 3 เมือง คือ เมืองคำอ้อ เมืองคำเกิด และเมืองคำม่วน โดยโปรดให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในประเทศไทย ที่เมืองเรณูนคร เมืองคำชะอี เมืองกุดสิมนารายณ์ และเมืองหนองสูง กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดรองลงมาจากกลุ่มไทลาว ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีแม่น้ำโขงแยกกลุ่มนี้ออกจากผู้ไทในภาคเหนือของลาว และญวน กลุ่มผู้ไทกลุ่มใหญ่ที่สุดจะอยู่แถบลุ่มน้ำโขง และแถบเทือกเขาภูพาน เช่น จังหวัดนครพนม ได้แก่ อำเภอคำชะอี ชาติพนม เรณูนคร นาแก จังหวัดสกลนคร ได้แก่ อำเภวาริชภูมิ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ อำเภอกุฉินารายณ์ เขาวง สหัสขันธ์ ส่วนผู้ไทผู้เข้าสู่ภาคกลางในจังหวัดราชบุรี และเพชรบุรี ในย่านนั้นเรียกว่า “ลาวโซ่ง” กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทเป็นคนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งที่มีอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย และอาณาจักรล้านช้าง การเคลื่อนย้ายของชาวผู้ไท เข้าสู่ภาคอีสานมีหลายครั้ง และมาจากที่ต่าง ๆ จึงทำให้กลุ่มผู้ไทที่เข้ามาอยู่ในจังหวัดสกลนคร เรียกชื่อตัวเองตามแหล่งเมืองเดิมของตน เช่น ผู้ไทวัง คือ ผู้ไทที่อพยพมาจากเวง เมืองวัง มาตั้งบ้านเรือนอยู่แถบอำเภอรณานิคม ผู้ไทกระป่อง คือ กลุ่มผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองกะป่อง มาตั้งบ้านเรือนในเขตอำเภวาริชภูมิ ผู้ไทกะตาก คือ ผู้ไทที่อพยพมาจากเมืองกะตาก มาตั้งบ้านเรือนอยู่แถบตำบลโนนหอม และแถบ ริมหนองหาร ทางทิศใต้ กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทมีลักษณะความเป็นอยู่แบบครอบครัวใหญ่ในบ้านเดียวกัน เป็นกลุ่มคนทำงานที่มีความขยันขันแข็ง มัธยัสถ์ ทำงานได้หลายอาชีพ เช่น ทำนา ทำไร่ คำวัว คำควาย นำกองเกวียนบรรทุกสินค้าไปขายต่างถิ่นเรียกว่า “นายฮ้อย” ผู้ไทเป็นกลุ่มที่พัฒนาได้เร็วกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ มีความรู้ความเข้าใจและมีความเข้มแข็งในการปกครอง มีหน้าตาที่สวยงาม ผิวพรรณดี กิริยามารยาทเหมาะสม มีอัธยาศัยไมตรีในการต้อนรับแขกแปลกถิ่นจนเป็นที่กล่าวขวัญถึง ชาวผู้ไทนิยมนุ่งผ้าซิ่นหมี่ตีนต่อ เป็นผืนเดียวกันกับผ้าผืนกว้างประมาณ 4 - 5 นิ้ว ย้อมครามเกือบสีดำ เรียกว่า ผ้าดำหรือซิ่นดำ สวมเสื้อแขนกระบอกสามส่วน ลำด้าขลิบแดง ติดกระดุมเงิน หรือเหรียญสตางค์ หรือกระดุมขาวมาติดเรียงสองแถวห่มด้วยผ้าซิดพื้นเมือง เปลือยไหล่ ด้านขวา ห่มด้านซ้ายและมัดชายผ้าสีข้างด้านขวา นิยมสวมสร้อยคอ สร้อยข้อมือ ข้อมเท้า ด้วยโลหะเงิน เก้าฝมเป็นมวยสูงตั้งตรง ใช้ผ้ามนหรือแพรมนทำเป็นผ้าส่เหลี่ยมเล็ก ๆ ม้วนผูกมวยผม วัฒนธรรมประเพณีชาวผู้ไท มีเอกลักษณ์เป็นจุดเด่นหลายประเภท เช่น การแต่งงาน ดนตรี เรียกว่า “ลายผู้ไท” มีบ้านแบบผู้ไท คือ มีป้อมเอี่ยม เป็นช่องลม มีประตูป้อม หน้าต่างยาวจรดพื้น มีห้องภายในเรือนเป็นห้อง ๆ ที่เรียกว่า “ห้องส่วม” นอกจากนั้นยังมีวัฒนธรรมการทอผ้าห่มผืนเล็ก ๆ ใช้สำหรับห่มแทนเสื้อกันหนาวใช้คลุมไหล่ เรียกว่า ผ้าจ่อง นอกจากนี้แล้วยังมีผ้าแพรวา ใช้ห่มเป็นสไบ ซึ่งมีแหล่งใหญ่ที่บ้านโพธิ์ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ และมีผ้าลาย ใช้เป็นผ้ากันห้องหรือห่มแทนเสื้อกันหนาวได้ ซึ่งมีแหล่งใหญ่อยู่บ้านนางอย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร ประเพณีที่สำคัญของชาวผู้ไทซึ่งถือกันแต่โบราณ ได้แก่ การลงช่วง พิธีแต่งงาน การทำมาหากิน การถือผี และการเลี้ยงผี



การอพยพของชาวผู้ไทเข้าสู่ประเทศไทย มี 3 ครั้งด้วยกัน คือ

ครั้งที่ 1 สมัยธนบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2321 - 2322 เมื่อกองทัพไทยซึ่งมีเจ้าพระยามหา กษัตริย์ศึก (รัชกาลที่ 1) กับเจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) ได้นำกองทัพไทยสองหมื่นคนตีหัวเมือง ลาว ตั้งแต่จำปาศักดิ์ถึงเวียงจันทน์เอาไว้ได้ หลวงพระบางซึ่งไม่ถูกกับเวียงจันทน์มาก่อนก็นำ กำลังมาช่วยตีเวียงจันทน์ด้วย แม่ทัพไทยได้ให้กองทัพหลวงพระบางไปตีเมืองทันต์ (ญวนเรียก ซือหวี) เมืองมวย ซึ่งเป็นเมืองของชาวภูไทดำได้ทั้งสองเมือง แล้วกวาดต้อนชาว ผู้ไทดำ (ลาวทรงดำ) เป็นจำนวนมากมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองเพชรบุรี นับเป็นชาวผู้ไทรุ่นแรกที่มา ตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

ครั้งที่ 2 สมัยรัชกาลที่ 1 ใน พ.ศ. 2335 กองทัพเวียงจันทน์ตีหลวงพระบางแตกและ จับกษัตริย์หลวงพระบางส่งกรุงเทพฯ ใน พ.ศ. 2335 - 2338 กองทัพเวียงจันทน์ได้ตีเมืองแกง และเมืองพวน ซึ่งแข็งข้อต่อเวียงจันทน์ กวาดต้อนชาวผู้ไทดำ ลาวพวนเป็นเชลยส่งมากรุงเทพฯ รัชกาลที่ 1 ทรงมีรับสั่งให้ชาวภูไทดำประมาณ 4,000 คนไปตั้งถิ่นฐานที่เพชรบุรีเช่นเดียวกับ ชาวภูไทดำรุ่นแรก

ครั้งที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นการอพยพประชากรครั้งใหญ่ที่สุดจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เข้ามาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สาเหตุของการอพยพ คือ เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ใน พ.ศ. 2369-2371 และเกิดสงครามระหว่างไทยกับเวียดนามในระหว่างปี พ.ศ. 2376 - 2490 ยุทธวิธีของสงครามสมัยนั้น คือ การตัดกำลังฝ่ายตรงข้ามทั้งฝ่ายไทยและ เวียดนามต่างกวาดต้อนประชากรในดินแดนลาวมาไว้ในดินแดนของตนสำหรับประชากรใน ดินแดนลาวที่ถูกไทยกวาดต้อนมาอยู่ในประเทศไทยจะมีทั้ง ผู้ไท กะเลิง โซ่ ญ้อ แสก โย้ย ข่า ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกกวาดต้อนมาไว้ในภาคอีสาน ส่วนลาวพวน ลาวเวียง กวาดต้อนให้มาตั้งถิ่น ฐานทั้งในภาคอีสาน และภาคกลางของประเทศไทย แถบจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัด เพชรบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม เป็นต้น ชาวผู้ไทที่ถูกกวาดต้อนมาในระลอกที่ 3 จะ แยกเป็นกลุ่มด้วยกัน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดังนี้คือ

1. จังหวัดสกลนคร อำเภอมรรณานิคม เมืองสกลนคร อำเภอวาริชภูมิ อำเภอพังโคน บ้านม่วง อำเภอมรรณานิคม อำเภอภูพาน และ อำเภอสว่างแดนดินบ้านกุด บาก

2. จังหวัดนครพนม อำเภอนาแก อำเภอเรณูนคร อำเภอธาตุพนม อำเภอศรี สงคราม และอำเภอเมืองนครพนม

3. จังหวัดมุกดาหาร อำเภอคำชะอี อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอนิคมคำ สร้อย อำเภอดอนตาล และอำเภอหนองสูง

4. จังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอเขาวง อำเภอภูผินารายณ์ อำเภอคำม่วง อำเภอสมเด็จ และอำเภอสหัสขันธ์



5. จังหวัดหนองคาย อำเภอโซ่พิสัย อำเภอบึงกาฬ และอำเภอพรเจริญ
6. จังหวัดอำนาจเจริญ อำเภอเสนางคนิคม และอำเภอขามยาน
7. จังหวัดอุดรธานี อำเภอวังสามหมอ และอำเภอศรีธาตุ
8. จังหวัดยโสธร อำเภอเลิงนกทา
9. จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอโพนทอง



ภาพที่ 1 สภาพบ้านเรือนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท

2. การเปลี่ยนแปลงของดนตรีผู้ไท ในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง โดยสามารถแยกออกเป็นลักษณะเฉพาะได้ดังนี้คือ

2.1 ด้านเครื่องดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เป็นเครื่องดนตรีที่เก่าแก่ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ในลุ่มแม่น้ำโขง มีลักษณะพิเศษมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว น่าศึกษาเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง มีเสน่ห์ในตัวของคนไทเอง มีการสืบทอดการทำเครื่องดนตรีจากรุ่นสู่รุ่น รูปแบบยังคงดั้งเดิม โดยการนำเอาวัสดุจากธรรมชาติมาทำเครื่องดนตรี ได้แก่ ปี่ผู้ไท ซอบังไม้ไผ่ แคน และเครื่องประกอบจังหวะ เป็นต้น ด้านเครื่องดนตรี กล่าวได้ว่าคุณลักษณะเฉพาะของเครื่องดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทนั้น ทั้งรูปแบบ ทั้งลักษณะทางกายภาพ รวมถึงวัสดุที่ใช้ทำ ยังคงรูปร่างเช่นเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะอยู่ในสปป.ลาว หรือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเองก็ดี ด้วยความเป็นเอกลักษณ์บ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์เป็นที่โดดเด่น ลักษณะของเสียงยังคงเน้นเสียงความเป็นดนตรีผู้ไทของเสียงได้เป็นอย่างดี รวมถึงลักษณะการบรรเลง ช่างที่ทำเครื่องดนตรีถึงแม้ว่าจะมีอยู่น้อยก็ตาม แต่กระบวนการถ่ายทอดรวมถึงฝีมือด้านช่างทำให้เครื่องดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยังคงลักษณะรูปร่างทางด้านกายภาพไม่มีการเปลี่ยนแปลง เว้นเสียแต่วัสดุที่ใช้ทำลิ้นแคนและลิ้นปี่ผู้ไท ที่ช่างทำลั่นหามาแทนวัสดุเดิมจากเคยใช้เหรียญในสมัยโบราณ มาใช้วัสดุทดแทน เช่น เข็มขัดเงิน ทองคำ เป็นต้น



ภาพที่ 2 เครื่องดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท แคน ปี่ผู้ไท และซอบังไม้ไผ่

2.2 ด้านวงดนตรีผู้ไท แยกออกเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ วงสำหรับประกอบพิธีกรรมเหยา และวงดนตรีสำหรับการบรรเลงเพื่อความบันเทิงประกอบการลำผู้ไท งานบุญประเพณีต่าง ๆ เช่น ในงานบุญพระเวสฯ ในสมัยก่อนหนุ่มผู้ไทจะนิยมนำเครื่องดนตรีรวมกลุ่มกันบรรเลงเดินทางไปหาสาวคนรัก เป็นการจีบกันของหนุ่มสาวผู้ไทสมัยอดีต ขณะเดินทางไปในยามหัวค่ำ ร้องรำไปเรื่อย ๆ จนตึก ในการบรรเลงและเดินไปตามหมู่บ้าน หรือการเดินทางไปบ้านไปค่ายสาว (การเกี่ยวพาราสี) โดยการเลาะไปตามตูป ตามผาม (ปะรำ) พร้อมกับลำเกี่ยวสาวไปด้วย ซึ่งเรียกว่า “ลำเลาะตูป” การผสมวงของดนตรีผู้ไทไม่มีกำหนดมาตรฐานตายตัว ไม่กำหนดชัดเจน แต่ขึ้นอยู่กับความสะดวกและสิ่งที่พอจัดหามาได้ประกอบกับวงดนตรี ซึ่งจะมีแคนที่เป็นเครื่องดนตรีหลักที่สำคัญที่สุดของดนตรีผู้ไท เพราะการบรรเลงดนตรีทุกอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทจะต้องอิงแคนเป็นหลักและทำนองเพลงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ ก็ล้วนแล้วแต่ยึดแบบกลับเพลงของแคนทั้งสิ้นและเครื่องดนตรีส่วนใหญ่ก็จะประกอบด้วย แคน ปี่ผู้ไท ซอบังไม้ไผ่ ที่เป็นหลัก ๆ ส่วนเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ อาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ เช่น กลอง กรับ ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้นแต่ถ้าเป็นวงดนตรีที่บรรเลงประกอบการฟ้อนรำนั้น เครื่องดนตรีที่สำคัญ คือ กลอง โดยทั่วไปจะใช้กลองหาง (กลองยาว) กลองตุ้ม (กลองที่มีสองหน้า) ด้านวงดนตรีถึงแม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทจะรักษารูปแบบวงดนตรี การบรรเลงต่าง ๆ ไว้ก็ตาม แต่ก็พบว่า มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ค่อย ๆ ผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทที่อพยพจากภาคกลางของ สปป.ลาว เมื่อเข้ามาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยยังคงสืบทอดประเพณีความเชื่อ รวมถึงเรื่องของการร้องลำ ทำเพลง ดนตรีเอาไว้ โดยสัมพันธ์กับพิธีกรรม คือ “เหยา” รักษาการเจ็บป่วย มีความสอดคล้องกับประเพณี 12 เดือน ด้วยสำเนียงภาษา และดนตรีที่โดดเด่นมีความแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์ลาว จึงเกิดการรวมตัวกันภายในกลุ่มชาติพันธุ์ไปสู่การแสดงในแต่ละท้องถิ่น รวมถึงการจัดการประกวด



ดนตรีและศิลปะหัตถกรรมของ สปป.ลาว จนทำให้รูปแบบของดนตรีผู้ไทพัฒนาประกอบการแสดงต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ในเชิงธุรกิจ นำไปสู่การจัดกิจกรรมผู้ไทในระดับอำเภอ จังหวัด มีการตุ้มโฮมผู้ไทนานาชาติ และผู้จัดโลก ซึ่งมีการจัดขึ้นเป็นครั้งที่ 6 นอกจากนั้นเครื่องดนตรีตะวันตกที่นำเข้ามาบรรเลงร่วมกับดนตรีผู้ไท การนำเอาเครื่องดนตรีผู้ไทไปประกอบกับบทเพลงสมัยนิยม ด้วยความเจริญทางเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต การสื่อสารที่ก้าวหน้าทันสมัย แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในกระแสธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดนตรีผู้ไทได้รับการเรียนรู้จากผู้สนใจแพร่หลาย มีการถูกทำซ้ำ ดัดแปลงและบันทึกไว้ในลักษณะรูปแบบดั้งเดิม และรูปแบบการประยุกต์ ปรับใช้ระบบเสียงของดนตรีตะวันตก นำเครื่องดนตรี เช่น กลองชุด คีย์บอร์ด เบส เข้ามาบรรเลงร่วมกัน มีการบันทึกเสียงเพื่อจำหน่าย กระแสสังคมโลกาภิวัตน์ทำให้การฟังดนตรีลักษณะการบรรเลงสดเริ่มลดน้อยถอยลง คงยังเหลือบทบาทที่การบรรเลงคู่กับพิธีกรรมเหยา ที่ยังคงเล่นดนตรีสดๆ และการประกอบการแสดงของกลุ่มวัฒนธรรม หรือกลุ่มโรงเรียน ที่อยู่บริบทพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทอยู่บ้าง



ภาพที่ 3 วงดนตรีประกอบพิธีกรรมเหยา และวงดนตรีเพื่อความบันเทิง



2.3 ด้านบทเพลง หรือลายของดนตรีผู้จะมีอยู่ทำนองเดียวแต่เล่นได้สองลาย คือ ลายใหญ่ กับลายน้อย ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทมีทั้งทำนอง และเสียงประสานโดยมีแคน เป็นเครื่องดนตรีหลัก แม้ว่าระบบเสียงของแคนจะมี 7 เสียง แต่ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท จะเลือกใช้ 5 เสียง (โด เร มี ซอล ลา) เท่านั้น หรือระบบเสียงของดนตรีตะวันตกเรียกว่า Pentatonic scale ลายใหญ่ หรือเสียงทางทุ่ม ประกอบด้วยโน้ต ลา โด เร มี ซอล หรือ เรียกชื่อว่า “ลายผู้ไทใหญ่” นิยมใช้สำหรับหมอลำฝ่ายชาย ส่วนลายน้อย หรือทางเสียงแหลม ประกอบด้วยโน้ต เร ฟา ซอล ลา โด หรือเรียกชื่อว่า “ลายผู้ไทน้อย” นิยมบรรเลงกับหมอลำ ฝ่ายหญิง ประกอบพิธีกรรมเหยา (ลำผีฟ้า) การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีจะมีการแบ่งวรรคตอนออกเป็นประโยคสั้น ๆ ประโยคละ 4 จังหวะ โดยการบรรเลงช้าวนไปวนมา และใช้ความสามารถของผู้บรรเลงที่คิดจะเปลี่ยนทำนองให้มีความน่าสนใจหรือเรียกกันว่าเป็นการดันสด (Improvisation) นั้นเอง การเรียกชื่อบทเพลงว่า “ลาย” ลายลำผู้ไทใหญ่ ลายผู้ไทน้อย ลายผู้ไทเลาะตูป เป็นต้น ด้านบทเพลง เป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า กระแสความนิยมในบทเพลงสมัยใหม่ เกิดการผสมผสานนำเอาเครื่องแต่ก็ยังคงมีการบรรเลงแบบดั้งเดิม คือ ดนตรีที่ใช้ประกอบกับพิธีกรรมเหยา ยังคงใช้แคน และปี่ผู้ไทเป็นหลัก บรรเลงประกอบการลำ และการพูดพญา ในการประกอบพิธีกรรมด้วย นอกจากนั้นเสียงประสานของดนตรีผู้ไท เกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ เสียงประสานที่เกิดขึ้นภายในเครื่องดนตรีแต่ละชนิด เช่น เสียงที่เกิดจากทำนองเพลงและเสียงประสาน ชาวผู้ไทจะเรียกว่า “เสียงกล่อม” จะเกิดขึ้นในซอบังไม้ไผ่ ในแคนจะเรียกว่า “เสียงเสพ” เสียงประสานที่เกิดขึ้นระหว่างเครื่องดนตรีภายในวง เช่น การดำเนินทำนองหลักของบทเพลงเครื่องดนตรีจะยึดทำนองของแคน ด้วยธรรมชาติของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดที่เป็นธรรมชาติเกิดการประสานเสียงที่เรียกกันตามหลักทางดนตรีตะวันตกว่า เป็นทำนองแบบ เฮตเทโรโฟนี (Heterophony) และเสียงประสานที่เกิดขึ้นระหว่างวงดนตรีกับเสียงลำ เมื่อวงดนตรีบรรเลงประกอบการลำผู้ไท เสียงลำจะทำหน้าที่เป็นทำนองหลัก ในขณะเดียวกันที่เสียงวงดนตรีทำหน้าที่เป็นเสียงกล่อม หรือเสียงประสานในลักษณะที่บรรเลงให้จังหวะลีลาเป็นประโยคสั้น เล่นวนซ้ำไปซ้ำมา แต่ด้วยความการบรรเลงเกิดความซ้ำซาก น่าเบื่อ ผู้บรรเลงหรือนักดนตรีเองจึงได้แปลทำนองหลักหรือเป็นลักษณะการดันทำนองนั่นเอง

อภิปรายผล

1. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทบริบทผู้ไท จากการศึกษา การรื้อฟื้น ผู้ไทตอนแรก อยู่ในเมือง “น่าน้อยอ้อยหนู” ซึ่งเป็นเมืองในจินตนาการ ที่เรียกน่าน้อยอ้อยหนู คือ เป็นลักษณะของหล้ามีพื้นที่น่าน้อย มีพื้นที่บริเวณนั้นอดอยาก การจินตนาการของคนผู้ไทก็บอกว่ามาจากเมืองน่าน้อยอ้อยหนู แล้วก็ มาจากเมืองเดียนเบียนฟู เมื่อเกิดความแห้งแล้งอดอยากมาก ผู้ไทก็เริ่มอพยพมาบริเวณแคว้นสิบสองจุไทย มาอยู่ 2 เมืองหลัก ก็คือ เมืองแกลง และเมืองไล เป็นกลุ่มผู้ไทขาว กับกลุ่มผู้ไทดำ ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการ



เคลื่อนไหวของชาติพันธุ์ หรือการเดินทางชาติพันธุ์ ในช่วงนั้นสยามเข้มแข็งมาก มีการขึ้นไปตีเมืองสิบสองจุไทย หลังจากการกบฏ ของพวกญวน ชาวผู้ไทจึงถูกกวาดต้อนมาสมัยช่วงรัชกาลที่ 1 เามาอยู่แถว ๆ เมืองเพชรบุรี อีกครั้งหนึ่งเมื่อมันเกิดปัญหาชาวผู้ไทส่วนหนึ่งก็อพยพมาเมืองวัง ซึ่งในปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ของประเทศลาว แล้วก็บางส่วนลงมาที่เวียงจันทน์ ก็เรียกว่า “ลาวเก่า” ช่วงอพยพ ชาวผู้ไทก็เริ่มมีการเล่าถึงการสร้างจินตนาการว่าตนเองเป็นพวกที่ฉลาดหลักแหลม ชนกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ และได้กลายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเป็นผู้นำในพื้นที่ใหม่ ๆ แล้วก็ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างหนึ่งในการอพยพลงมาบริเวณเมืองเวียงจันทน์ หรือเมืองผู้ไทวัง ก็คือ หลังจากการเกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ ผู้ไทถูกกวาดต้อนให้เข้ามาสู่ประเทศไทยอีกครั้งเพื่อเป็นการลดจำนวนประชากร เข้ามาสองพื้นที่หลัก ก็คือในบริเวณแอ่งสกลนคร บริเวณเรณูนคร เมืองสกลนครและอีกส่วนหนึ่ง ก็อพยพมาที่สงครามปราบฮ่อที่เพชรบุรี อันนี้ก็คือ ผู้ไทก่อนบริบริรัฐชาติซึ่งเดินทางเป็นเรื่องปกติ ลักษณะอีกหนึ่งอย่างก็คือ การกวาดต้อนผู้คนมาไว้แล้วก็ปล่อย แล้วก็ถูกปกครองในระบบที่เป็นกลุ่มชุมชนดั้งเดิมปล่อยไว้เป็นอิสระ (สุวิทย์ อธิราชสวัสดิ์ และณรงค์ อุปัญญา, 2538)

2. การปรับตัวของดนตรีผู้ไทในกลุ่มแม่น้ำโขง หรือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท จากเดิมเคยมีกิจกรรมประเพณีที่มีบทบาทด้านการอบรมสั่งสอนลูกหลาน ไม่ว่าจะเป็นการละเล่น วรรณกรรม ดนตรี อีกทั้งความงามทางวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและธรรมชาติ การจากไปของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน กิจกรรม ประเพณี บางอย่างแทบจะไม่มีให้เห็นเท่าที่ควร โลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การรื้อร่ำทำเพลงแบบสมัยนิยม (Popular Music) แต่ก็ยังพอมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมอยู่บ้าง ผ่านระบบการศึกษา การฟื้นฟูภูมิปัญญาดั้งเดิมให้กลับมาอีกครั้ง เมื่อปลอดจากอำนาจทางวัฒนธรรม จึงทำให้เกิดความเสรีเต็มที่ มีช่องทางเปิดกว้างรับแนวคิดสร้างสรรค์ เพื่อปรับตัวเคลื่อนไหวไปกับวัฒนธรรมที่เข้ามาใหม่ๆ ในโลกทุนนิยม มีการปรับตัวเป็นระยะ ๆ ตามการเปลี่ยนแปลงของศูนย์กลาง รัชชาติที่เป็นตัวขับเคลื่อนในการปรับตัวของวัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เกิดการบรรเลงทั้งรูปแบบดั้งเดิม บรรเลงบทเพลงลูกทุ่ง เพลงสมัยนิยม หมอลำหมอลำพัฒนาปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมยุคใหม่ ร้องเพลงลูกทุ่ง ตามกระแส หรือตามเจ้าภาพ (ผู้ว่าจ้าง) จนเป็นหมอลำลูกทุ่งสตริง จนแยกกันไม่ออก ไม่แตกต่างจากสิ่งที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งได้แก่ เพลงลูกทุ่งเอาทำนองเพลงไทยเดิม ทำนองลิเก เพลงฉ่อย ลำตัด แห่ล่ (เทศน์มหาชาติ) เกิดการโกอินเตอร์เป็นที่รู้จักของคนทั่วโลก (สุเทพ ไชยจันทร์, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประวัติความเป็นมา กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทมีประวัติความเป็นมาของชาวผู้ไทที่พูดภาษาผู้ไท ภูมิลำเนาเดิมมีบรรพบุรุษมีต้นกำเนิดอยู่บริเวณสิบสองจุไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ในทางตอนใต้ของประเทศจีนเมื่อราว 2,500 ปี ชาวผู้ไทอพยพเข้ามาในประเทศลาว ประเทศเวียดนาม และ



ประเทศไทย ซึ่งบรรพบุรุษมาจากเมืองวังชาวผู้ไทยยังแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ไทขาว ผู้ไทแดง และผู้ไทดำ โดยชาวผู้ไท ในประเทศไทยอาศัยร่วมกันเป็นกลุ่มปนกัน คนลาวหรือคนอีสาน และชนกลุ่มอื่นๆ ที่พูดภาษาตระกูลไท ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในประเทศไทย ชาวผู้ไทแต่ละกลุ่มยังมีข้อถกเถียงกันในเรื่องการเรียกชื่อกลุ่มของตนอยู่บ้าง เพราะมีการเขียนสะกดที่ไม่เหมือนกัน เช่น ภูไท ภูไทย ผู้ไทย ผู้ไท พูไท ภูไท ซึ่งเป็นการเขียนสะกดตามที่สืบทอดกันมาในกลุ่มตน โดยบางกลุ่มสัมพันธ์กับการออกเสียงในภาษาท้องถิ่นของตนด้วย การตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มากที่สุดที่แขวงสะหวันนะเขต และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ชาวผู้ไท นิยมอาศัยที่ราบลุ่ม อยู่ในบริเวณเขตภูเขา อาศัยตามแหล่งน้ำเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท สรุปผลการศึกษาได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท เป็นกลุ่มที่อาศัยกระจัดกระจายอยู่หลายที่โดยส่วนใหญ่การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทนั้น จะอพยพโยกย้ายมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษที่ 14 เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยในปัจจุบัน มาจากเมืองต้นทางสำคัญ 4 เมือง ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ได้แก่ เมืองวัง เมืองเซโปน เมืองกะปอง และเมืองคำอ้อคำเขียว 1) ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) ควรส่งเสริมให้นำกระบวนการต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์ดนตรีผู้ไทแบบดั้งเดิม และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ในโอกาสต่าง ๆ 1.2) ควรมีการพัฒนาในเรื่องเอกสารเพื่อประกอบการเรียนการสอนเรื่องดนตรีผู้ไท เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และเน้นการอนุรักษ์ของดั้งเดิม รวมถึงต่อยอดให้ดนตรีผู้ไทมีบทบาทหน้าที่รับใช้สังคมต่อไป นอกจากนี้การปรับตัวที่ดี ควรควบคู่กับการอนุรักษ์ของดั้งเดิมไว้ด้วย ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ศึกษารวบรวมดนตรีผู้ไทในเชิงวิชาการหารูปแบบที่เป็นทั้งแบบแผน และการผสมผสานดนตรีในรูปแบบอื่น ๆ 2.2) ศึกษาดนตรีผู้ไทที่อยู่ในพื้นที่อื่นๆ นอกจากในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เช่น ในประเทศเวียดนาม ในประเทศจีน เป็นต้น 2.3) ศึกษาวิธีการรูปแบบการอนุรักษ์ และการปรับตัวของดนตรีผู้ไทในเชิงวิชาการ และบูรณาการเพื่อรับใช้สังคมต่อไป 2.4) ส่งเสริมรูปแบบดนตรีผู้ไทในอัตลักษณ์ เข้ากับโลกยุคดิจิทัล เพื่อแสดงตัวตน และการเผยแพร่ดนตรีผู้ไทสู่ระบบการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2529). ดนตรีผู้ไท. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ชัยปดินทร์ สาลีพันธ์. (2541). ฟ้อนรำภูไท เมืองเรณูนคร. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ถวิล ทองสว่างรัตน์. (2530). ประวัติชาวผู้ไทยและชาวผู้ไทยเมืองเรณูนคร. กรุงเทพมหานคร: ศรีอนันต์.



- บุญยงค์ เกศเทศ. (2551). วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภักยา ยิมเรวัต. (2544). ประวัติศาสตร์สิบสองจุไท. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์.
- วิญญู ผลสวัสดิ. (2536). การเลี้ยงผีบรรพบุรุษของชาวผู้ไท ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- สุเทพ ไชยจันทร์. (2556). ผู้ไท ลูกแก่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท ตถาตา พับลิเคชั่น จำกัด.
- สุรพล เนสุสินธุ์. (2555). แคนของกลุ่มชาติพันธุ์ไตในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง : แหล่งกำเนิด การแพร่กระจาย และ แนวทางการพัฒนา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ดุริยางคศิลป์ดุฎีบัณฑิต สาขาดนตรีวิทยา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิทย์ ธีรศาวัต และณรงค์ อุปัญญา. (2538). การเปลี่ยนแปลงวิถีครอบครัว และชุมชนอีสาน : กรณีผู้ไท. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวิทย์ ธีรศาวัต และณรงค์ อุปัญญา. (2538). การเปลี่ยนแปลงวิถีครอบครัว และชุมชนอีสาน : กรณีผู้ไท. ใน วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาประวัติศาสตร์และโบราณคดี. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.